

Eucarta virgo, nieuw voor de Nederlandse fauna (Lepidoptera: Noctuidae)

Siep Sinnema
Jannie Sinnema-Bloemen

TREFWOORDEN

Faunistiek, Fryslân, Oost-Europa

Entomologische Berichten 75 (1): 22-23

Voor het tweede opeenvolgende jaar kan een nieuwe vlindersoort voor de Nederlandse fauna gemeld worden uit de provincie Fryslân. Op 19 juli 2014 werd het eerste exemplaar van *Eucarta virgo* (Treitschke) op licht gevangen op de Delleboersterheide bij Oldeberkoop. De vlinder komt voor in Oost-Europa, maar breidt zich de laatste decennia uit in westelijke en noordelijke richting. De soort is inmiddels bekend uit Scandinavië en werd in 2014 ook waargenomen in Engeland. De waargenomen exemplaren van *E. virgo* in Fryslân en Engeland hebben ongetwijfeld geprofiteerd van de weersomstandigheden, die in juli gunstig waren voor trekvlinders uit oostelijke richting.

Inleiding

De warmste dag in Fryslân in 2014 viel dit jaar op 19 juli. Na een maximale temperatuur van 35 °C overdag, volgde een recordwarme nacht. Om 02.00 uur was de temperatuur op de Delleboersterheide, 3 km ten noordoosten van Oldeberkoop in de zuidoosthoek van Fryslân, nog steeds 26 °C, terwijl er een matige oostenwind stond. We hadden een nachtvlinderlamp (400 W HPL) opgesteld op de Delleboersterheide, vlak bij een bosrand (52° 57' 26" N; 06° 08' 39" O). In totaal werden 116 soorten macronachtvlinders waargenomen. Een tiental leden van de Vlinderwerkgroep Friesland was rond half twee getuige van het feit, dat op ons laken een uiltje ging zitten, dat niet op naam kon worden gebracht met de aanwezige boeken. Thuis bleek al snel dat het ging om *Eucarta virgo* (Treitschke), een vlinder die niet bekend was uit Nederland. *Eucarta virgo* behoort tot de subfamilie Condicinae (Noctuidae) en is de eerste vertegenwoordiger van deze subfamilie in Nederland.

Als het gaat om in Fryslân gevonden soorten die nieuw zijn voor de Nederlandse fauna, gaat het meestal om microlepidoptera (zie Tuinstra 2014). Wat de macrolepidoptera betreft gebeurde dit voor het eerst in 2013 met de vondst van *Earias insularia* (Boisduval) (Tuinstra 2014). Opvallend is dat we nu voor het tweede opeenvolgende jaar te maken hebben met een nieuwe soort voor de Nederlandse fauna die in Fryslân is aangetroffen.

Verspreiding

Eucarta virgo is bekend uit landen in Oost-Europa, zoals Rusland, Oekraïne, Polen, Tsjechië, Slowakije, Hongarije en Roemenië (Fibiger & Skule 2013, Nowacki 1998). Buiten Europa wordt *E. virgo* vermeld uit Oost-Siberië, Korea en Japan (Spuler 1908, Seitz 1914).

In Oostenrijk lijkt de vlinder zich naar het westen uit te breiden. Zo is hij al langer bekend uit de deelstaten Steiermark, Oberösterreich, Niederösterreich, Wien en Burgenland, en werd hij in 2002 voor het eerst ook in Karinthië waargenomen.

In Zwitserland is *E. virgo* bekend sinds 1981 (Wieser et al. 2003).

In Duitsland werd *E. virgo* voor het eerst waargenomen op 31 mei 1998 in het zuidoosten van Saksen. In 2000 volgden meer waarnemingen: in Saksen, Saksen-Anhalt en Beieren, en in 2001 in Brandenburg. In 2011 is de vlinder waargenomen in Schwerin in Mecklenburg-Vorpommern. Ook in Scandinavië wordt *E. virgo* de laatste jaren waargenomen. In Finland werd de vlinder voor het eerst gezien in 2000, terwijl in Zweden en Denemarken de eerste meldingen werden gedaan in 2002 (www.lepiforum.de, www.lepidoptera.se). In Noorwegen werd de eerste *E. virgo* in 2006 gezien, in het aan de zuidkust gelegen Arendal. Sindsdien is hij nog enkele malen waargenomen langs de Noorse zuidkust (www.artsdatabanken.no).

In Engeland werd op 29 juni 2006 het eerste exemplaar waargenomen in Bodenham (Herefordshire). Omdat dit een gebied is waar veel import plaatsvindt van planten uit Oost-Europa, is er twijfel over de herkomst van het exemplaar. In 2014 werden twee exemplaren waargenomen aan de oostkust van Engeland: op 23 juli in Weybourne (Norfolk) en op 24 juli in Blythburgh (Suffolk) (www.norfolkmoths.co.uk).

Uit bovenstaande gegevens wordt duidelijk dat *Eucarta virgo* bezig is om zich naar het noorden en westen uit te breiden. De omstandigheden waaronder wij de vlinder hebben waargenomen op 19 juli 2014, waren ideaal voor trekvlinders uit het oosten. Van 8 tot en met 20 juli kwam de wind voornamelijk uit het oosten, en dit ging gepaard met hoge temperaturen. Dat de omstandigheden gunstig waren voor trekvlinders uit het oosten, blijkt ook uit de volgende feiten. In Hoornsterzwaag, enkele kilometers ten noorden van de Delleboersterheide, werden in dezelfde week twee exemplaren van de oostelijke vos (*Nymphalis xanthomelas* Esper) waargenomen. De viervladvlinder (*Lithosia quadra* Linnaeus), eveneens een trekvlinder uit Oost-Europa, werd op 12 juli gezien bij de schrijvers van dit artikel thuis in Hemrik, gelegen op 8 km ten noordoosten van de Delleboersterheide. Beide laatstgenoemde soorten werden ook op vele andere plaatsen in Nederland waargenomen in deze periode.

1. *Eucarta virgo*, Delleboersterheide, 19.vii.2014. Foto: Siep Sinnema

2. *Eucarta virgo*, Delleboersterheide, 19.vii.2014. Foto: Siep Sinnema

Van deze gunstige weersomstandigheden hebben ongetwijfeld ook de exemplaren van *E. virgo* geprofiteerd die zijn waargenomen aan de oostkust van Engeland op 23 en 24 juli 2014.

Het genus *Eucarta* in Europa

In Europa komt naast *Eucarta virgo* ook *E. amethystina* (Hübner) voor. Deze vlinder is lokaal te vinden in het zuidelijke deel van Centraal-Europa: Slowakije, Oekraïne, Oostenrijk, Hongarije en het zuiden van Duitsland en Polen (Nowacki 1998).

Levenswijze

Eucarta virgo is een vlinder van open gebieden: weilanden, moerassen en rivierdalen. Hij vliegt van mei tot en met augustus in twee generaties (Nowacki 1998). De rups van *E. virgo* leeft op

ganzenbloem (*Glebionis*), munt (*Mentha*), wilg (*Salix*) en paardenbloem (*Taraxacum*) (Nowacki 1998). In Duitsland werd de rups gevonden op bijvoet (*Artemisia vulgaris*) en boerenwormkruid (*Tanacetum vulgare*) (www.lepiforum.de).

Naamgeving

Naar analogie van de wetenschappelijke naam *virgo* stellen wij als Nederlandse naam maagdenuil voor. In Fryslân wordt gewerkt aan een lijst met officiële Friese namen voor nachtvlinders. Op de lijst is de soort opgenomen als famme-ûltsje.

Dankwoord

We willen Rob de Vos bedanken voor het leveren van commentaar op de eerste versie van dit artikel.

Literatuur

Nowacki J 1998. The Noctuids of Central Europe. F. Slamka.

Seitz A 1914. The Macrolepidoptera of the World 1: The Macrolepidoptera of the Palearctic Region 3: The Noctuid Moths. A. Kernen.

Spuler A 1908. Die Schmetterlinge Europas 1 Band. Schweizerbartsche Verlagsbuchhandlung.

Tuinstra G 2014. *Earias insulana* (Lepidoptera: Nolidae), de eerste vangst in Nederland. Entomologische Berichten 74: 187-191.

Wieser C, Hassler U & Tschinder M 2003. Carinthia II: *Eucarta virgo* erstmals im Bundesland Kärnten nachgewiesen. Naturwissenschaftlicher Verein für Kärnten.

Geaccepteerd: 26 november 2014

Summary

Eucarta virgo, new to the Netherlands (Lepidoptera: Noctuidae)

The Noctuid moth *Eucarta virgo* (Treitschke) was recorded for the first time in the Netherlands on the 19th of July 2014. One individual was attracted by light on the Delleboersterheide in the Province of Fryslân. The species is known from eastern Europe and is expanding its range in western and northern directions. During the last decades, it has been observed in Scandinavia, Germany, Switzerland and Austria. The weather conditions on the 19th of July were favorable for migrants from eastern Europe because of two preceding weeks of eastern winds and high temperatures. A few days after the observation in the Netherlands, this species was observed in two places on the east coast of England.

